

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Gustav Skånings*
 Härad: *Kinnared* Adress: *Pöstersmåla, Ryd.*
 Socken: *Almundaryd* Berättat av: *Disens personer, se*
 Uppteckningsår: *1932.* Född år *inne i faml!*

Uppteckningen rör	<i>Präster.</i>	<i>sid. 1-11.</i>
	<i>Kliska</i>	<i>12-21</i>
	<i>Ramsor vid barnle-</i>	
	<i>kar.</i>	<i>22-23.</i>
	<i>Gätor.</i>	<i>24-27.</i>
	<i>Ordspråk.</i>	<i>28.</i>
	<i>Kyrkogrim o. glosor.</i>	<i>29-30, 63.</i>
	<i>Humra käringar.</i>	<i>31-35.</i>
	<i>Kung Jakob o. gaspen.</i>	<i>36</i>
	<i>Smiden o. skam.</i>	<i>37-39.</i>
	<i>Soldaten " "</i>	<i>40-41.</i>
	<i>Drängen o. Skin.</i>	<i>42-44.</i>
	<i>Skin o. bonden.</i>	<i>45-46.</i>

Skriv endast på denna sida!

forts.

68 sid.

Landskap: Småland. Upptecknat av: G. Håkansson
 Härad: Kinnared. Adress:
 Socken: Plummsryd. Berättat av: Karl Persson
 Uppteckningsår: 1932 Född år i

forts. Gammal härleksvisa sid. 47-48.
 Visa: "Från ett till tolv." 49-50.
 " "En lycklig familj." 51-52.
 Beräringarvisa 53-54.
 Smålämmingar o. göingar 55-57.
 Nyhyshuset o. Härlundabov. 58.
 Ordstär. 59-62.
 Riggång - glosor 63, 29-30.
 Annmärkingar 64-68.

ACC. NR. 5717

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Karl Persson,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1895 i Annerstad.

Uppteckningen rör "Sägner om Per Nyman. Hur Nyman drev ut
djävulen."

På Bolmaryds herregård i Annerstads socken bodde på 1840-talet en förnäm fru som påstods ha gjort kontrakt med djävulen på viss tid, och vara kunnig i svartkonst. En kväll kom en svartklädd fin herre på besök, och gick upp till frun som bodde i ett rum i övre våningen. En stund därefter fingo tjänstfolket höra, att det dansades uppe på fruns rum, och då de tittade in genom nyckelhålet så fingo de se den främmande herrn och frun svänga om på golvet i den vildaste fart, så att de förstodo att det var djävulen själv som kommit för att hämta frun. De beslöto då att hämta dit kyrkoherden Per Nyman som påstods ha studerat svartkonst i Wittenberg. En dräng körde genast åstad för att hämta Nyman, som följde med då han fick veta vad det var frågan om.

Skriv endast på denna sida!

68 sid.

2/ och då de kommo till Bolmaryd gick Nyman genast upp på rummet, där det dansades lika vilt som förut. Då Nyman kom in och befallde dem att sluta upp, så blev det tyst, men då var frun död och både skor och strumpor och fotsulor voro utslitna på henne, och överallt på golvet syntes blodspår efter hennes fötter. Då gick Nyman fram till ett fönster i rummet och stack ett hål i fönsterblyet med en nål och sedan befallde han djävulen att ge sig ut genom hålet, och det gjorde han så att hela huset darrade. Blodspåren på golvet gick det inte att tvätta bort utan man måste hyvla golvet, men de gingo ändå inte ut helt och hållet. Jag har en gång varit uppe i rummet som står obebott, och då såg jag några stora bruna fläckar här och där på golvet, och jag såg också ett litet hål i fönsterblyet i ett gammalt fönster.

ACC. NR. 5717

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av S.J.Rosenkvist,

Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Hönshylte.

Uppteckningen rör "Vad Nymans dräng såg i lekstugan."

Jag har hört talas om att då Nyman var prost i Urs-
hult, så ville hans dräng och piga en gång gå på dans i en lekstu-
ga i närheten. Nyman lovade det på det villkor att han själv fick
följa med. Det tyckte de ju inte om, men till slut voro de med på
det. När de kommo fram stannade de utanför ett fönster och tittade
in i stugan. Då satte Nyman sin hand i sidan och sade: "Om ni vill
titta in i stugan genom mitt armhål, så får ni se vad inte andra
se". Det gjorde drängen och då såg han den Onde själv stå mitt på
golvet och i sin vänstra hand höll han snören, som voro bundna om
var och en av dem som dansade, och i sin högra hand höll han en
piska med vilken han drev på dem det värsta han kunde. Då var
drängen glad över att han fick följa med Nyman hem igen och pigan
också då hon fick veta vad drängen sett.

ACC. NR. 5717

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av S.J.Rosenkvist.
Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Hönshylte.

Uppteckningen rör Nyman, drängen och svartkonstboken.

Det påstås att Nyman studerat svartkonst i Wittenberg, och att han även hade en svartkonstbok. En gång då han skulle ut på en resa och var kommen ett stycke söder om Urshults kyrka, så kom han ihåg att han hade glömt att ta svartkonstboken med sig. Då stannade han och befallde drängen att gå tillbaka till Smöramåla, där Nyman bodde, för att hämta boken. Det gjorde drängen men då han kom till det ställe, där vägen går över en bäck som rinner ner i Urshultsviken, nära gästgivaregården, då kunde han inte styra sin nyfikenhet längre utan då öppnade han boken, och råkade att läsa en besvärjelse som tillkallade en massa tjänsteandar som genast kommo och frågade vad de skulle göra.

Som väl var hade Nyman anat oråd och gått tillbaka för att möta drängen och kom fram i rättan tid, och fick fatt i boken, och befallde andarna att lösa upp alla knutarna på en not

5717

2/ som hängde där i närheten för att torka, så att han skulle få lite på sig för att leta rätt på den besvärjelsen i boken som brukade användas för att sända dem tillbaka.. Men innan han hittade den voro de färdiga med noten, och då befälldes han att leta upp ett stort stenblock, och lägga det över bäcken där de stodo. Då tog det några minuter innan de släpat fram det stora stenblocket som ännu ligger där, och under tiden hade Nyman letat rätt på den sidan i boken där besvärjelsen stod, och då var det en lätt sak för honom att skicka hem dem igen, men ifrån den dagen slapp drängen att läsa i hans svartkonstbok.

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

6

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson,
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Håkan Karlsson,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1851 i Siggamåla.

Uppteckningen rör "Hur Nyman köde till kyrkan."

Jag har hört talas om att då Nyman en gång skulle köra till kyrkan i Almundsryd för att förrätta gudstjänst där, så gick det ena hjulet av axeln på vagnen. Drängen satte på det igen, men då han kört en liten bit, så gick det av igen. Drängen satte på det igen, men då han kört en liten bit, så gick det av igen. Han satte på det igen, men då det gick av för tredje gången så sade Nyman: "Kasta upp hjulet i vagnen och kör, jag förstår nu att det är meningen att jag skall komma försent till kyrkan idag, men den som tagit av hjulet han skall också få hålla axeln uppe"! Drängen gjorde så och körde lika bra som förut, och axeln rörde inte vid marken, men då han tittade noga efter, så fick han se en liten röd gubbe hålla axeln uppe ända till dess de kommo fram,

ACC. NR. 5717

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson,
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist.
Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Hönshylte.

Uppteckningen rör Nyman och bonden.

En gång kom en bonde från Klasamåla hem till Nyman där han bodde. Bonden var ovetting mot Nyman, men denne svarade: "Sörj inte för mig, utan sörj för din fattiga själ, ty nästa söndag ligger du i graven, om det är så att man kan hitta något efter dig". Inom en vecka brann bondens gård ned en natt då han låg och sov, och bonden själv blev innebränd, så att där hittades nog inte mycket efter honom, men Nymans ord gingo i fullbordan.

ACC. NR. 5717

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson,
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Eva Bengtsson,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1853 i Stensjömåla.

Uppteckningen rör "Kloka präster".

Jag har hört talas om att en gång för länge sedan fanns det en präst, som brukade tala om för hela församlingen, då person hade dött och blivit jordfäst, om den dödes själ kom till himmelen eller helvetet. Då var det några personer som fingo för sig att de skulle pröva om prästen verkligen begrep mer än andra i den saken. En skomakare åtog sig att lägga sig sjuk, och låtsas som han vore död, och låta jordfästa sig levande, så att de andra skulle få höra om prästen visste var hans själ var. Då kistan, som skomakaren låg i, blivit nedsatt i graven, och jordfästningen var färdig, så gingo bärarna in i kyrkan, och stodo innanför dörren för att höra vad prästen skulle säga. Då sade prästen: Jag finner honom icke, varken i himmelen eller i helvetet! men efter en liten stund sade han: "Rätt nu sjönk hans själ ned i helvetet"! Då sprungo de som hade varit med om spektaklet ut till graven och öppnade

Skriv endast på denna sida!

5717

2/kistan så fort som möjligt, men då fingo de se att skomakaren hade blivit kvävd, och att han hade vänt sig i kistan, och då förstodo de att den prästen var klokare än andra.

anm/ Det påstås att prästen skall ha hetat Sörman, men jag tror att det varit "Herr Nils i Wirestad" som omtalas både i denna och i nästföljande sägen.

Anm/ av upptecknaren Gustav Håkansson.

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR.

5717

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av Maria Håkansson, Ryd

Uppteckningsår: 1932. Född år 1848 i Truvedstorp.

Uppteckningen rör "Kloka präster".

Jag har hört min mor tala om en piga som hette "Kajsa" (Karin) och som bodde i Wirestad för längesedan. Hon hade fått ett barn som var så vanskapligt att det liknade både folk och få, och därför trodde man att hon haft umgänge med en tjur. Barnet levde till dess att det kunde tala, men då modern bekant hur hon burit sig åt, så blev det dömt att både hon och barnet och tjuren skulle begravas i samma grav. Sen grävde man en stor grav och ledde dit både tjuren och modern, och satte barnet i moderns knä. Tjuren rasade och vrålade och modern grät över att hon skulle ha honom till sällskap i graven, men barnet grät inte utan satt och åt på en smörgås. Men då folket började att fylla graven med jord så sa barnet till sin mor: "Mor mannarna kasta mull på min smörgås". När graven blivit igenfylld, så gick prästen dit när det hade gått en dag, och manade fram modern och frågade henne om hon kom till

Skriv endast på denna sida!

5717

2/ himmelen eller helvetet. Hon svarade då, att det visste hon inte, därför att anden hade ännu inte lämnat henne. Två dagar därefter manade prästen fram henne igen och frågade lika som förut. Då svarade hon att ännu vankade hon emellan himmel och jord. Då väntade han två dagar till, och ^omande fram henne för tredje gången. Då svarade hon: "Käre, mana icke fram ^{mig} flera gånger, för det är värre att komma tillbaka till livet än att lämna livet"! Något annat svar fick han inte.

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla, Byd.
Socken: Almundsryd. Berättat av Karl Persson.
Uppteckningsår: 1932. Född år 1879 i Färlöv i Skåne.

Uppteckningen rör "Kloka."

Jag har hört talas om, att då "Klok-Anna" i Pjetteryd var en ung flicka, så var hon en dag ute i en hage för att plocka hallon. Hon plockade först bären i en liten korg och när den blev full, så tömde hon bären i en större korg, som hon på en tuva i närheten. Då hon hade tömt en gång, och skulle tömma för andra gången, så låg där en vit orm ovanpå bären i den store korgen, i stället för att sälja bären, som ormen legat på, eller ösa ut dem, tog hon och åt upp dem själv.

Från den dagen blev hon "klok", och blev sedan mycket anlitad av folk från vida trakter.---

Anm. Ovanstående har sagesmannen berättat för mig under ett besök i mitt hem i okt. 1930. Upptecknaren.

ACC. NR. 5717

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Siggamåla Ryd.

Socken: Allmundsryd. Berättat av Kristina Jonsson.

Uppteckningsår: 1929. Född år 1840 i Siggaboda.

Uppteckningen rör "Kloka".

På 1850-talet, då här fanns gott om vargar, var det en "käring" som kallades "Stina i Karshult"-i Hjälmteryds socken-som fick skatt härifrån, några daler eller skilling utav var och en som hade fäkreatur, därför att hon skulle hålla vargarna från orten, vilket hon gjorde på så sätt, att hon gick en väg omkring den hon ville skydda och sen gingo icke vargarna över den vägen. Hon lovade att hon skulle betala de kreatur, som vargarna togo från den 1 maj till Mikaelsmässan, om de som ägde kreaturen hade betalat skatten till henne för året före den 1 maj. Då en man från Härlunda en gång kom till henne med en skatt, försökte han lura henne och lämnade icke fram alla pengarna, som hans grannar hade skickat med honom, men hon tvingade honom att bekänna, att han hade mera bud och då blev han så rädd, när han förstod hur klok hon var, att han tog fram alla pengarna och bad om förlåtelse.

ACC. NR. 5717

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Siggamåla Ryd.
Socken: Allmundsryd. Berättat av Kristina Jonsson.
Uppteckningsår: 1929. Född år 1840; Siggaboda.

Uppteckningen rör " Kloka. "

Min mor har talt om, att då hon haft s.k. "moderspassion" en tid, på 1840-talet, så skickade hon sin syster Katrina, som tjän- te piga hos mina föräldrar på den tiden, till "Klok-Anna" i Pjätte- ryd, med ett band, som mor hade haft om sig i nio dygn och då Katri- na kom till "Klok-Anna", så bara tog "Klok-Anna" bandet i sin hand och sade: Hälsa din syster att har hon haft bandet om sig i nio dygn, så skall hon, då du kommer hem igen med det, knyta det om magen och bära det så i nio dygn till, så blir hon bra" och det gjorde mor och hon blev bra. "Klok-Anna" begärde inte mer än tre daler/50 öre, därför/ Några år därefter, då Katrina var gift och hade två kor som det blev mjölk men inget smör efter, så tog hon en liten flaska med sig till "Klok-Anna", och då hon kom hem igen med den, så låg det en liten smörklump på botten i flaskan.

Anm. Detta Katrinas sista besök hos "Klok-Anna" är, med undantag av ovanstående, förut berättat Gustav Håkansson och upptecknat av teol. stud. Bengt Söderberg.

ACC. NR. 5717

15

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla Ryd.

Socken: Almundsryd. Berättat av S. J. Rosenkvist.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Hönshytte.

Uppteckningen rör "Kloka".

Jag hörde en gång "Fromma-Svennen" tala om, att den "Långe Finnen" hade skjutit ihjäl en person med "trollskott" på långt avstånd. Den han skulle ha skjutit hittades död under en ek i Trestenshult. -- En snickare Anders Pålsson i Ryd nekade Finnen logi, men då sa Finnen: "Den karen han ska"mos" bort d.v.s. tyna av och dö, vilket han också gjorde en tåg därefter.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5717

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla Ryd.

Socken: Almundsryd. Berättat av Bernt Svensson.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1872 i Tröjemåla.

Uppteckningen rör "Kloka".

När "Gamla-Håkan" i Torstensmåla en gång hade varit vid Ryds marknad, så hade han supit lite för mycket, så att när han skulle gå hem om kvällen, så blev han så trött att han gick och lade sig bland buskarna i Tröjemåla hage och somnade. När han vaknade ut på natten var han så kry att han orkade gå hem. Dagen efter saknade han sin penningpung, och då trodde han att någon stulit den ifrån honom på marknaden., och då gick han till Harald i Långasjömåla, Härlunda, för att få veta hur det var. Då sade Harald: "Du har ligget och sovit i natt nära vägen i Tröjemåla hage, och där ligger din penningpung". Då gick Håkan dit och där hittade han den.

Jag träffade en gång en person ifrån Jämshögs socken, på en väg mellan Ryd och Siggaboda. Han var ute och letade efter "Kalle på Krontorpet", en sonson till Harald i Långasjömåla. Rätt som vi stod och pratade på vägen, kom Kalle körande ifrån Ryd. Då talade blekingen om att han hade blivit bestulen på pengar, och visste inte vem som tagit dem, och att han varit hos en "klok gubbe" i Blekinge

men till ingen nytta. Men så hade han sport att "Kalle på Kron-
torpet förstod sig på sådant, och därför ville han nu be honom om
hjälp. Då sa Kalle: "Min farfar han kunde tvinga en tjuv till att
bära hem vad han stulit, men han hade andra medel än vad jag har,
för han hade både en svartkonstbok och så hade han "Jungfru Marie
bälte" /?/ om sig i tre dygn, till att skydda sig med. Det har inte jag
så därför vågar jag inte åtaga mig det". Sen körde Kalle sin väg.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

5717

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5717

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla Ryd.

Socken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Hönshylte.

Uppteckningen rör "Kloka".

Jag har en farbror som är 96 år gammal och kallas Kara-Bussen. Han har varit slaktare och ofta varit ute på stadsresor i yngre år. En gång då han varit i Wäxiö, så hade han supit sig så full att han blev liggande i närheten av sitt hem nära Kastensmåla. Då han nyktrade till saknade han sin penningpung, och han hade inte så litet pengar i den. När den inte hittades kommo jag och hans son "Slaktare-Kallen" överens om att köra till den "kloke gubben" Anders Hansson i Hallaryd som levde på den tiden. När vi kommo dit så bjöd o vi honom på brännvin, och talade om hur det var, och bådo att få veta vem som stulit pengarna, ifall de voro stulna. Då sade han: Den som blivit av med pengarna är en liten klen karl, (det stämde) och jag kan mycket väl visa er vem som stulit hans pengar, men ni må li-ka bra om ni aldrig få veta det, bara han får sina pengar igen och det skall han få inom tre dygn. Med det beskedet fingo vi låta oss nöja och körde hanv dagen efter. När vi kommo till handelsboden i Mossbrohult så gick jag in där, och då man frågade var vi varit,

Skriv endast på denna sida!

så talde jag om att vi varit hos Anders Hansson i Hallaryd och att tjuven skulle få en plågsam död, för han skulle få sk-a ihjäl sig, om han inte bar hem "Kara-Bussens" pengar inom tre dygn. Samma kväll då det blev skumt hörde "Kara-Bussens" käring att det var något som klingade i en kopparkittel i deras förstuga. "Spring ut" skrek hon till gubben, "annars stjäla di vår kittel också"! Då han kom ut i förstugan låg hans penningpung i kopparkitteln och det fattades inte ett öre i pungen, men tjuven fick han inte se.

19

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5717

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. *Adress:* Torstensmåla, Ryd.
Socken: Almundsryd. *Berättat av:* S. J. Rosenkvist,
Uppteckningsår: 1932. *Född år:* 1867 i Hönshylte.

Uppteckningen rör "Kloka".

På 1870-talet levde en bonde i Almundsryd som kallades "Harald på Bonnudd". Han var enögd vilket han skall ha blivit därigenom att då han åtagit sig att smida ut ögat på en person, som man trodde ha stulit en häst, och hade smidit på en spik tre torsdagsmorgnar å rad, så träffade spiken hans eget öga, därför att hästen inte var stulen, utan låg död i en grop. Han skall ha varit så "klok" att han kunde utrota skäktorna i en stuga på så sätt, att både han och hustrun och barnen, gingo i en rad efter varandra ut i skogen, och då hade han tagit med sig en spik och en skäkta, och så läste han: "Först kommer jag med sönerna mina, och efter kommer du med döttrarna dina"! och sen slog han in spiken i ett träd i skogen och satte skäktan på spiken, och sen kommo så många skäktor som funnos i hans stuga efter i en lång rad, och de gingo aldrig tillbaka igen.

ACC. NR. 5717

21
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. *Upptecknat av:* Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. *Adress:* Torstensmåla, Ryd.

Socken: Almundsryd. *Berättat av* Johan Danielsson.

Uppteckningsår: 1932. *Född år* 1875, i Stenshult.

Uppteckningen rör "Kloka".

Jag har hört "Hulta-Håkan" tala om, att då det brann skogseld i närheten av Bokelund i Almundsryd för omkring sextio år sedan, så skickade man efter en gubbe som kallades "Single-Petter" i Lönsbygd till att dämpa elden. Han gick först en ring omkring elden men det hjälpte inte. Då gick han en gång till och då satte han ner käppar i marken och klyvde den övre ändan på dem, och satte små papperslappar i klykorna. På dessa lappar hade han skrivit ett B. För att visa sin makt satte han en sådan käpp mitt i en gödselhög. Elden gick inte förbi en enda av käpparna, och när den kom till gödslehögen så brann gödslet upp ända in till käppen, men inte längre och Håkan så att han tittade noga efter och såg att inte ens lapparna voro svedda.

När det brann i en mosse i Hönshylte så gick "Bonudda-Johan" ikring elden och läste Fader vår avigt, och det hjälpte, så att elden inte gick längre än han gått.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5717

22
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av Gustav Håkansson.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1884 i Torstensmåla.

Uppteckningen rör Råmsor vid barnlekar.

Under min skoltid i början av 1890-talet ver det vanligt, att vi skulle "leka gömme" eller "räkna kriba" som det även kallades, så måste den som först skulle räkna utses genom att en av oss läste upp en ramsa. Den som läste, pekade då på en av de närvarande för varje ord, och den som fick det sista ordet i ramsan fick gå ifrån, tills dess blott en blev kvar. Denne måste då lägga sig med händerna för ögonen, och räkna till tjugo, medan de andra gömde sig.

En ramsa lydde så: "Jakob var en dristig man, han stack sitt spjut, rätt in och ut, gack du dumme stut"! En annan lydde så: "Eset å deset å luntan å tontan, Emela maka, kock ella kaka, pys, puss"! En lydde så: "Ene, bene, buse, back, det vat du som slapp, att sitta i fars gamle grå hatt, i går natt" Sedan räknade man så: "Ett, två, lä me gå, tre, fira, bä me lira, fem sex, plocka gäss, sju åtta, plocka kotta, nie tie, slipa lie, elva tål, slo ja näsan i ett gål, trettan fjortan

plocka lorta, fentan sextan, gå på läktan, sjuttan, attan, gå på
trappan, nettan tjue, sto ve stue, en get en bock, nu har jag läst
nock, nu titta katten opp, tvi pass för alla närvarande. Sen var det
färdigt att börja leta efter de andra.

23
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5717

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5717

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla, Ryd.

Socken: Almundsryd. Berättat av Gustav Håkansson.

Uppteckningsår: 1932. Född år 1884 i Torstensmåla.

Uppteckningen rör Gåtor.

1. Huvud som ett nystan, mage som en säck, fyra fotar linka, ätte som en käpp. = En katt.

2. Två pipeslinka, fyra pipelinka, ett meshål, ett feshål, ett fejareskaft. = En katta.

3. Lilla murka, sitter å purka, med en pinne i röven =
Ett päron.

4. Lilla lätta, hoppa över slätta, med en pinne i röven =
Ett löv.

5. Lia, lia, lätta, hoppar över slätta, luden som ett får, men har inget hår, = En skata.

6. Ätte som na skäre, före som na päre, på mitten som en säck. =
En tupp.

7. Två mot by, två mot sky, fyra som hänga, fyra som dänga, fattig man går ätte. = En ko.

8. Jag mötte en fästmö i da, med tofflor av horn uppå
fötterna, med två rader knappar på magen, och förkläd hon hade på
röven, och ringen den hade hon i näsan. = En so.

9. Han står på vår går, så full mä. sår, som hunden har hår =
En risbänk på vilken man hackat granris.

10. Han står på jorden, och lägger rumpan på taket. =

En stege.

11. Där stod en man i backen, med rött hår i nacken, ti stell
den som vet det hans namn är nämnt. = En tistel.

12. I en röd lagård stå tretti vita kor, och en röd kalv
dansar på "floen", Munnen, tänderna och tungan.

13. Kan du gissa å gåta vad nämдемännens hunnar i Berke-
bråten heta. = Gissa och gåta.

14. Det går över lann och mann, och kan bå tala å svara. =

Ett brev.

15. Lilla vita skinn, hälften ut och hälften in. = Ett fönst-
er.

16. Det står en sten på vår ren, brud men inget bröllop, dött
men inget fött, folk men ingen hemma. = En kyrka.

17. Det stod en sten, på vår ren, hade fötter men inga ben,
hade bröd, men inte bakt men hade vin, en sällhets makt. = En kyrka.

18. Jag gick och ja lette, till dess att jag hitte sju sjung-
ande tungor i en kroppalöser skalle, över jord, och under jord,

18. och högt över alla skogstoppar.= Sju fågelungar i en dödskalles
under en jordtorva påkyrkotaket.

19. Jag är liten och sitter invid paltar och bröst,där har
jagmin tröst,när jag blir gammal,så faller jag samman,med krokig
rygg,och kastas för flugor och mygg.=En knappnål.

20. Mor stod i vråna,far ovanpå na, pennen han gick,å nåt
så dä ut som hon feck.= En handkvarn.

21. En inunder,och en på,och en i näven som kan stå,den ene
runkar då och då.= Då man mal på handkvarn.

22. Lätta på låren,skea undan håren,låta glätten gå.=
En kvinna som sitter och väver.

23. Tio tetelungar,dra bonnens fespungar,uppåt två branta
liar.=_En bondgubbe som drar på sig"lårnodren"(kalsongerna)

24. Tjugofyra systrar tvättades i samma vatten,och torka-
des med samma handkläde.= Skovlarna på ett kvarnhjul.

25. Jag har det inte,och vill inte ha det,menom jag hade
det,så ville jag inte mista det.= Ett skalligt huvud.

26. Hur långt är det mellan himmel och jord.= Svar:Ett
skjutshåll,för Elia bytte inte om hästar och vagn.

27. Hur långt är det emellan öster och vester.= Svar:En
dagars resa för solen.

28. Är det mera stekta,eller mera råa huvud i kyrkogården?

Svar:Det är mera "stekta" spikhuvud.

5717

29.

huvudet.

Var slog man den första spiken i kyrkan. / På

30.

Wilket är det högsta träet i skoen. - Svar: "Opplästen
d.v.s. den minsta lilla lästen som förr sattes ovanpå i en sko.

27

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

28
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla, Ryd.
Socken: Almundsryd. Berättat av: Gustav Håkansson.
Uppteckningsår: 1932. Född år 1884 i Torstensmåla.

Uppteckningen rör Ordspråk.

1. En lat dräng, bär sig hellre i språng, än går två gånger.
2. Det so bryter skall galt betala.
3. När gillet är farit, ha de lika gott de som hemma varit.
4. Lika bröder skall lika kål supa.
5. Man skall inte sitta på lusen och flå gneten.
6. Det är bättre att göra ett nytt hjul, än böta på ett gammalt.
6. Den som skall äta kål hos prästen, får själv reda till den.
7. Den höna som vill värpa ute är inte lätt att vakta.
8. Den asande kommer fram likaväl som den rasande.
9. Om man kastar en sten, så vem som blir träffad så gnäller han.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5717

29

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla, Ryd.
Socken: Almundsryd. Berättat av: Flera sagesmän.
Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör "Kyrkogrimmen" och glosen.

Jag har hört talas om, att då man förr i tiden hade fått en ny kyrkogård färdig, så grävde man först ner där det första djur man fick tag i, antingen det var ett svin, en bock eller bagge, innan man begrov någon människa där. Man gjorde så därför att man trodde, att detta djur sedan för all framtid skulle bevaka och skydda kyrkogården. Hade man först begravit en människa där, så hade hon aldrig kunnat fått någon ro, utan då hade hon blivit förvandlad till en "kyrkogrimm" som detta väsen vanligen kallades. Kyrkogrimmen liknade alltid det djur man grävt ner, och kunde därför vara olika vid de olika kyrkorna. Det har talats om, att två pigor, som tjänade i Häradsbäck, skulle sent en kväll gå och hämta kreaturen. Då de kommo mitt för Härlunda kyrka sade den ena pigan: "Jag skall gå upp och se hurudan kyrkogrimmen ser ut". Sen gick hon upp och tittade i nyckelhålet och då fick hon se en bock ligga på altaret. Men när hon skulle gå därifrån så sprang bocken efter henne ute på kyrkogården, och slog låret av henne, så att hon måste bäras därifrån.

Skriv endast på denna sida!

2/ Min farmor Katrina Nils-dotter född i Almundsryd 1829, död 1844, brukade tala om, att vid varje kyrka fanns det en "kyrkodrake" och att han i Almundryd liknade en bock med ovanligt långa horn, i Härlunda en bagge, och i en anna socken-jag minnes ej vilken-en so-. Hon talde även om ett väsen som kallades "glosen" vilken alla som gingo årsgång, fingo se i närheten av kyrkan, och att det brann i ögon näsa och mun på henne, och att den, som hon sprang emellan behen på han kunde bli hängande på hennes rygg och aldrig komma tillbaka.

Två tjuvar hade en natt brutit sig in i en kyrka för att stjäla. För att komma ut igen togo de en kista, i vilken låg ett lik, och reste upp den mot väggen vid ett fönster, men råkade att välta omkull den, så att det dånade i kyrkan. Då fingo de höra hur kyrkogrimmen skrattade.

Sagesman.

Lars j. Svensson Ulriksmåla, Härlunda född 1864.

30

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5717

ACC. NR. 5717

31

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Håkan Karlsson,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1851 i Siggamåla.

Uppteckningen rör Sagor. Dumma käringar.

Det var en gång en bonde, som hade en förfärligt dum käring. En gång bad han henne om att sälja en ko och en höna på en marknad. Hon fick sälja kon för femtio riksdaler och hönan för femtio öre. Då hon ledde iväg med kon, bar hon hönan i en korg på armen. På marknaden frågade en man vad kon kostade, och när käringen begärde femtio öre, så gav han henne det utan att pruta, men när hon sen ville sälja hönan för femtio riksdaler så skrattade både han och annat folk åt henne och sade att hon var tokig. Till slut flög hönan ifrån henne, och då gick käringen hem, och lämnade sin man femtio öre, som hon fått för kon, och talade om hur det hade gått. Då blev bonden arg och sade: "Jag tror inte det finns en så dum käring som du i hela världen."

Skriv endast på denna sida!

2. Jag skall emellertid gå ut i världen och se om jag finner tre käringar till lika dumma som du. Finner jag det så får du leva, annars skall jag slå ihjäl dig, när jag kommer tillbaka. Sedan gav han sig iväg, och då han gått en dag, så mötte han en käring som frågade: "Var kommer du ifrån?" "Från Ringerike", svarade bonden. "Jaså kommer du från himmelriket, där har jag min man" Sade käringen, hurudant har han det nu för tiden? "Å, han går för var mans dörr och tigger sina bitar". "Å, stackars gubbe gör han det" sade käringen att det skulle bli så fattigt för honom, han var så snäll när de levde tillsammans, så jag tycker att det är så synd om honom. Kanske jag kan få skicka litet mat och pengar till honom med dig?" "Jo, det går för sig, sade bonden. Då gick hon hem efter så mycket mat och pengar hon hade, och lämnade honom och så vandrade han vidare. Nästa dag kom han till en liten stuga som inte hade något fönster. Utanför stugan gick en käring och höll ett grynsåll i solskenet, och sen gick hon in med sållet i stugan. "Vad hittar ni på för något?" frågade bonden. "Jo, sade hon det är så skumt i min stuga, så jag har tänkt att ta lite solsken i sållet och bära in i stugan, så att där må bli lite

571?
3/ Ljusare, men jag kan inte begripa, vad det beror på, att rätt
som jag har fått sållet fullt av solsken, så när jag har burit
in det i stugan så är där lika skumt som förut." "Will ni betala
mig bra för besväret så skall jag hjälpa så att ni skall få sol-
skenet in i stugan"? Då hon lovade att betala bra tog han en yxa
och högg ett stort hål på ena väggen, så att solen sken in genom
hålet, och då blev käringen så glad, att hon gav honom så många
pengar hon hade för tillfället, och så vandrade han vidare. Nästa
dag kom han till en stuga, där någon jämrade sig, så att det hör-
des på långt håll. Då han gick in i stugan, fick han se en gubbe
sitta på en stol, och bredvid stod en käring som hade dragit något
som liknade en säck över huvudet på gubben, och sen slog hon med
ett klappträ ovanpå hans huvud det värsta hon kunde, så det var
ju inte så underligt om gubben jämrade sig. "Då sade bonden: Wad
i all verlden hittar ni på här"? "Oj, Oj, oj, sade gubben, min käring
har sytt en ny skjorta till mig, men det är alltid samma elände
, när hon skall bösta hål på den, så att jag kan få huvudet igenom,
för det gör så ont, så ont så!" "Will ni betala mig bra för besvär-
et, så skall jag hjälpa er att få hål på skjortan, utan att det

Skriv endast på denna sida!

4/ skall göra så ont!? sade bonden. När de lovade att betala bra, tog bonden upp sin kniv och skar ett stort hål på säcken så att gubben fick huvudet igenom, och sen skar han ett par hål till att träda armarna igenom, och så var skjortan färdig, och då blevo både gubben och käringen så glada så att de lämnade den sluge bonden så många pengar som de hade för tillfället, och så vandrade han vidare. Dagen därpå kom han till en mosse, som hade börjat spricka sönder i solvärmen. Där fick han se en käring, som hade en spann full med smör, som hon gick och klente i sprickorna på mossen. "Varför gör ni så mor lilla"? frågade bonden. Då sade hon: Å, jag tycker det är så synd om den stackars mossen, för han är så full med sprickor, jag vet nog hur det känns att ha sprickor i händerna, om jag då smörjer dem med osaltat smör, så lenar det så gott, så därför vill jag smörja sprickorna i mossen". Nu hade bonden funnit tillräckligt med dumma käringar, och därför gick han hem och sade till sin käring: "Nu har jag sett att det finnes flera dumma käringar i världen än du, så du får behålla livet, och nu har jag fått mera pengar än du skulle haft för kon, så nu är allt gott och väl."

Anm. Denna saga har min fader, Håkan Karlsson, hört berättas

Skriv endast på denna sida!

5/av-en-skåning-i Wanneberga, Kristiannstads län år 1869.

Skåningen påstod att de omtalade dumma personerna voro-små-länningar. Upptecknaren.

5717

35

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

36
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist,

Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Wrangaböke.

Uppteckningen rör Kung Salomo och gossen.

En gång då kung Salomo var ute och gick i sitt rike, så kom han till en stuga, där en liten gosse var hemma. Då frågade kungen: "Wad gör din far"? Då svarade gossen: "Han är ute och gör två skador utan en"! Wad gör din mor? "Hon gör en grannkvinna en tjänst som hon aldrig kan få tillbaka"! "Wad gör din syster! "Hon sitter och gråter över det hon var glad över i fjol" "Wad betyder detta? frågade kungen. "Jo, min far sätter upp en gärdesgård, som folk rivit ner på en åker, men nu har de tagit ett nytt hål i stället, och min mor hon lägger ihop ögonen på en grannkvinna som dött, och min syster hon sitter och gråter över att hon roade sig för mycket med gossarna i fjol".

ACC. NR. 5717

37
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Söcken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Wrangaböke.

Uppteckningen rör Smeden och skam.

Det var en gång en smed som alltid ville vara ren och fin. En fredagsmorgon kom Skam själv till smedjan och gjorde sig ärende med att han ville ha en sko på sin hästafot. Sedan frågade han smeden om han ville gå in på, att låta bli och raka och tvätta sig i tio år, så skulle han få allt vad han behövde, men annars så skulle han höra Skam till. Det gick smeden in på, men då han stått i smedjan en tid blev han så förfärligt smutsig så att folk undrade varför han inte tvättade och rakade sig. Då skändes han och begav sig ut på vandring. Då det störtregnade var han alltid ute, därför att det enda medel han hade för att bli av med smutsen. När han gått så i fem års tid kom han en gång till en gästgivaregård och bad om natthärbärge.

Skriv endast på denna sida!

2/Där hade de ett gammalt rum som gesäller brukade få ligga i.
och där fick han stanna över natten.Där satt en herreman,som var
mycket road av att spela kort.Då han och en annan herre började
spela frågade smeden om han fick vara med.De sade,att bara han
hade pengar finge han vara med,om han så vore satan själv.De
började då att spela och höllo på hela natten och sm^eien vann o-
upphörligt så till slut hade herremannen spelat bort både sin
gård och allt vad han ägde.Om morgonen följde smeden med honom
för att bese sin gård.Då fick han se att herremannen hade tre
vackra döttrar.Då sade smeden:"Du får behålla gården och allt-
ihop,om jag får en av dina döttrar till hustru".Då gick herre-
mannen in till flickorna och frågade om någon av dem ville ha
smeden,så fingo de gå ut och se på honom.Då gick först den äldsta
ut och såg på honom,men gick in och sade,att hon ville inte ha
honom för allt i världen,och likaså den andra.Men när den yngsta
kom ut och fick se honom,så gick hon tillbaka in,och sade att hon
tar honom för att de inte skulle bliva ruinerade.Så skrevo de ett
kontrakt på att om fem år skulle han komma tillbaka.

3/- När de fem åren voro gångna så rakade och
tvättade ^{han} sig och gjorde sig fin. Sedan kom han till herremannen
och friade till flickan, men hon sade att hon redan vore bort-
lovad. Då visade han fram kontraktet, och då förstod hon att han
var densamme som varit där för fem år sedan. Då började de att
ställa till bröllop för flickan och smeden.

Men när de andra flickorna sågo hur fin karl
smeden var blevo de så förargade att de gingo och ~~g~~ängde sig.
När det vackra brudparet skulle till prästen och kommo till en
bro, stack skam ut huvudet under brovalvet och sade till smeden:
"Du lurade mig, men om du fick en så fick jag två."

ACC. NR. 5717

40

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av S.J.Rosenkvist.
Uppteckningsår: 1932. Född år 1867 i Wrangaböke.

Uppteckningen rör Soldaten och Skam.

Det var en gång en soldat som kom till en herrgård och bad om natthärbärge, men fick besked om att det spökade så gruvligt om nätterna i ett rum i herrgården, så att ingen kunde ligga där. "Där vill jag stanna i natt" sade soldaten. För att fördriva tiden bad han att få plocka en slaktad höna i det rum där han skulle stanna över natten. Bäst han höll på med det, hoppade en likkista in genom dörren, och stannade mitt på golvet, och då locket gick av steg Skam själv fram till soldaten och frågade om han fick hjälpa till med att plocka hönan. Men då sade soldaten: "Nej då river du hål på köttet, för du har för långa naglar, men vill du sätta fingrarna här i ett skruvståd så skall

Skriv endast på denna sida!

5717
2/jag klippa av dina naglar".Det gjorde Skam,men då skruvade soldaten åt så hårt,att Skam började jämra sig,och be att få komma loss."Om du lovar att aldrig mer visa dig här,så skall du bli fri"sade soldaten,"annars skruvar jag åt ändå värre".Det lovade Skam men bad att få vara på en backe i närheten.Om soldaten ginge dit skulle Skam ha rätt att ta honom.Det gick soldaten in på,och Skam blev fri.Sedan fick soldaten bo kvar på gården,men då han en dag var ute och jagade en hare,så sprang haren upp på den backen där Skam höll till.Det tänkte inte soldaten på utan gick upp på backen där haren satt,men då förvandlade han sig så att Skam själv kom fram och sade till soldaten : "nu är du min"!Soldaten bad då att blott få gå hem och taga avsked av sina anhöriga,och det lovade Skam,och om en stund kom soldaten tillbaka,och då bar han en piga på ryggen.Då han kom fram till Skam släppte han ner och tog henne i benen och höll dem rätt upp i vädret"Wad är det du har där?" frågade Skam. "Jo det är ett skruvstäd"sade soldaten.Då Skam fick höra talas om skruvstäd blev han så förfärad att han gav sig iväg det fortaste han kunde,och glömde att ta soldaten med sig.

Skriv endast på denna sida!

41
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

42
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Herman Johansson,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1885 i Göddegölshult.

Uppteckningen rör Drängen och Hin.

Det var en gång en dräng som hade tagit tjänst hos en bonde. Men bonden var i förbund med Hin. För att slippa betala någon lön åt sina drängar, hade han ställt till det så, att han lät dem slå en mosse ett stycke från gården, och då brukade Hin själv komma dit och tävla med dem i att gå skärar, och då han alltid var värst, så tog han en dräng om året på den gården. När den siste drängen kom till den mossen för att slå, så satte han sig där och grät, då han tänkte på dem som kommit bort där, och på sitt eget öde. Då kom en liten tomt fram till honom och frågade varför han grät, och då han fick veta det, sade han: "Här skall du få en lie av mig, som du kan slå så

Skriv endast på denna sida!

2/ länge du vill med, för han håller sig lika vass, om du hugger av stenar eller tuvor eller vad som helst, bara du inte tittar honom i eggen. När du börjat slå, så kommer där en slätterkarl, med en lie. Det är Hin själv och han vill tävla med dig om att gå skårer, men gå du bara före och håll på, så blir han nog efter för han har inte så bra lie som du". När tomten gått började drängen att slå, och sen dröjde det inte länge för än Hin kom med en lie och ville se vem som var bäst till att gå skårer. Då gick drängen före i mitten av fältet och högg på med sin vassa lie, så att Hin hade svårt för att följa med, för dels fick han slå något längre ringar, och dels började hans lie att bli slö, så att han måste stanna för att stryka den och sa: "Fibba mä"! "Slå i da å fibba i morn"! svarade drängen och bara högg på, så att då han slog den näst sista ringen, så fick Hin slå omkring alla städstakarna på insidan av gärdesgården, som gick omkring mossen, så han var långt efter då drängen var färdig och gick till stättan, där han högg av alla stättåsarna med lien och gick sin väg innan Hin var färdig. När drängen gick mot hemmet, bar han lien på axeln, med eggen uppåt, men då han kom under en ek så tog lien om en gren som var orimligt grov, men han brast iallafall. Då trodde drängen att lien också brast, och tog ned honom från axeln, men då han råkade att se lien i eggen, så fick han se, att det blott var ett revben av en människa, som satt fastbundet på skftet.

anm. Denna saga är berättad för sagesmannen av en gammal Härlunda-bo som kallades "Kass-Olan". Den avviker i många detaljer

5717

3/från den som jag berättat för teologie kandidaten Bengt Söderberg från Lund, ty min sagesman var då en infödd Almundsryds-bo med dåligt minne.

Upptecknaren.

44

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

45

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Karl Nilsson,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1885, i Knapatorp.

Uppteckningen rör "Hin och bonden".

Det var en bonde som haft kontrakt med Hin på viss tid. När tiden var ute, skulle Hin ha rätt att hämta bonden om Hin kunde uträtta tre olika arbeten, som bonden skulle sätta honom till. Då Hin kom fick han börja med att bära ett hundra krakar på en gång och sätta ner dem i de hål där de stått året förut. Men det gick icke, för dels ville de inte sänjas utan stretade åt alla håll, och sen var det omöjligt att hitta de hål som de stått i året förut, där för att jorden var höstkörd. Då fick Hin följa med bonden till skogen för att hugga gärdsl. Men då bonden inte tagit några kilar med, så fick Hin sätta fingrarna emellan, när bonden huggit in yxan i mitten av stängerna som skulle klyvas. Då han drog ut yxan blevo Hins fingrar klämda så att han snart ledsnade även på detta arbete. Då släppte bonden en "Bratskit" och sa: "Ta rätt på den"! Då det var stark storm vid det tillfället så fick Hin brått med att ge sig i väg. Efter sju år kom han tillbaka, med litet fes i nypan, som han hittat i en björkbuske, men då bonden kunde svära på att det inte

Skriv endast på denna sida!

2/var på långt nära allt, som han släppte den gången för sju år sen,
så måste Hin ge sig iväg utan att få bonden med sig.

46

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5717

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. 5717

47
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist,
Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör En gammal kärleksvisa.

1. Det stod ett slott uti Västervik
Det var så skönt utstofferat
Det var beprytt med silver och rödan gull, ja
rödan gull,
Och marmorstenar till dess murar.
2. Därunder sitter en ungersven
som nyligen blivit fången
Ja femton famnar under jord,
ja under jord,
Bland drakar, etter och bland ormar.
3. Och fadern gångar sig i slottet in
Han vill den fångne igenlösa
Ja tiotusen vågar jag, det vågar jag
Allt för den fångnes blodsdroppar.

Skriv endast på denna sida!

4. Nej tiotusen ej hjälpa må
Ty han har stulit av sig livet
En röd guldkedja han bär om sin hals,
ja om sin hals,
Den har hans unga liv förkortat.
5. Ja om han bär en guldkedja röd
Så har han den väl inte stulit
Den har han fått av sin lilåa vän,
ja sin lilla vän
Som honom troget haver älskat.
6. Jag sörjer ej för mitt unga liv
Ej heller för de värdsliga bekymmer
Jag sörjer mest för min lilla vän,
ja lilla vän,
Jag tror hon sörjer sig till döden.
7. Sörj inte du för din lilla vän
För hon är redan döder och begravnen
Hos Gud i himmelen där träffas ni,
där träffas ni,
En gång på stora domedagen.

ACC. NR. 5717

49
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist.

Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör Från ett till tolv.

(En visa med bibliskt innehåll sjungen i Almundsryd 1891)

1. Wiljen I veta vad ettan är? En är väl den som råder över flickan i Dalom.
2. Wiljen I veta vad tvåan är? Två stentavlor som Gud haver skapt, en är väl den som råder över flickan i Dalom.
3. Wiljen I veta vad trean är? Tre patriarker Abraham, Isak och Jakob, en är väl den som råder över flickan i Dalom.
4. Wiljen I veta vad fyran är? Fyra evangelister, tre patriarker Abraham, Isak och Jakob, två stentavlor som Gud haver skapt, en är väl den som råder över flickan i Dalom,
5. Wiljen I veta vad femman är? Fem Moseböcker .s.s.v.

6. Wiljen I veta vad sexan är? Sex stenekrukor i Kanaans Land p.s.v.

7. Wiljen I veta vad sjuan är? Sju bönepunkter o.s.v.

8. Wiljen I veta vad åttan är? Åtta saligheter.o.s.v.

9. Wiljen I veta vad nian är? Nionde timman här uppå jorden.

10. Wiljen I veta vad tian är? Tio budorden.o.s.v.

11. Wiljen I veta vad elvan är? Elva apostlar.o.s.v.

12. Wiljen I veta vad tolvän är? Tolv lärjungar, elva apostlar, tio budorden, nionde timman här uppå jorden, åtta saligheter, sju bönepunkter, sex stenekrukor, i Kanaans land, fem Moseböcker, fyra evangelister, tre patriarker, Abraham. Isak och Jakob, två stenetavlor som Gud haver skapt, en är väl den som råder över flickan i Dalom.

5717

50

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. NR. 5717

51
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Wiktor Pettersson

Härad: Kinnevald. Adress: Karlskrona.

Socken: Almundsryd. Berättat av

Uppteckningsår: 1907. Född år i

Uppteckningen rör "En lycklig familj".

1. Min fader var en beskedlig gubbe
Fast han var plågad av dilerium
Ja, jag kan säga en ruters gubbe
Sin fl^aska drack han alltid tom.
2. Min gamla mor var en beskedlig gumma
På ålderdomen mycket svag och öm
Hon söp sig full utav en brännvinstunna
Och dränkte sig uti Göta ström.
3. Jag hade också en enda syster
beskedlig flicka, men Gunås
Nu sitter hon på spinneri i Ystad
Och spinner redgarn till Borås.

Skriv endast på denna sida!

4. Uti Borås där blev hon gifter
 Fick själva rackaren till man
 Stackars svåger han blev illa gifter
 Fick hålla hustru för varje man.
5. Min yngste bror skulle lära skjuta
 En bonde sköt han för första gång
 På Warberg fick han sina dagar sluta
 De tio år ja den tid var lång.
6. Mitt eget öde jag ej beklagar
 Fast lyckan ej mig begagnat har
 Men väntar ni så inom åtta dagar
 På ryggen har jag mina fyrti par.

ACC. NR. 5717

53

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Wiktor Pettersson,
Härad: Kinnevald. Adress: Karlskrona.
Socken: Almundsryd. Berättat av _____
Uppteckningsår: 1907. Född år _____ i _____

Uppteckningen rör "Beväringsvisa".

1. År artonhundraförty vi till moaläger for
Med mode uti bröstet å en matapåse stor
Med ⁷/ta blaggarnsbyxor och mössa satt på sne.
Å, sju riksdaler banko å tuggebuss brevi.
2. Kung Karl den unge hjälte han stod i rök och damm
Den sjöng vi hela vägen tess te hea vi kom fram
Löjtnanten körde in oss uti en grann barck
Å där satt Jöns i Kroshult å Sven å spelte knack.
3. Med hiskeliga rätter ett bord fullproppat var
Jordpära krösamosa och en äggakaka rar
Med smör uti en bötta å rökta lammalår
Å brännvin i en lägel där man fick ta en tår.

4. Så fick vi uniformen med blanka knappar te
Gevär å kopperflaska, bajonett å kniv å ske
Sex öre dom som röka att köpa sig kardus
Sex styver fick de andra som ville tugga snus.
5. Så fick vi ~~ex~~⁵gera och slåss emot varann
å springa kapp i skog och mark så svetten av oss
rann,
Den som var värst att springa fick sig en knapp
i väst,
Men den som sist var framme bums ~~br~~²⁴dus arrest.
6. Och nu är slut på möte, matsäck och exercis
Å vi kan skjuta bom å preck å slåss på alla vis
Om ryssen skulle komma och vilja krångla sig
Så ä dä inte farlit, men stöt för Skam på mig.

5717
ACC. NR.

55
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Korpralen Samuel Klein,
Uppteckningsår: 1932. Född år 1850. i Siggaboda.

Uppteckningen rör Smålänningar och göingar.

Emellan smålänningar och göingar har det vid Härlunda ofta förekommit stridigheter även i nyare tid. På en marknad i Härlunda för omkring trettio år sedan blev en Härlundabo dräpt av en göing under ett större slagsmål. Att man ofta skämtat grovt med göingar eller skåningar synes av följande historier.

En smålänning och en skåning hade en gång råkat i sällskap och satt sig ner för att skita. Då de vori färdiga råkade smålänningen att se sig tillbaka. Då sa skåningen: "Va beror da på att en smålänning allti glör se tebaga nor han har skidit?" "Jo sa smålänningen, då beror på att då ä spaat en gang, att en smålänning ska skita en skaoning, å därfå så titta han allti ätte se".

ACC. NR. 5717

56

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Håkan Gustavsson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av S.J. Rosenkvist,

Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör Smålänningar och göingar.

Två göingekäringar hade varit i kyrkan en Långfredag.
När de kommo ut sade den ena till den andra: "Wa va da får en kar,
som praisten talte om, som di foro sau rälige illa mä"? "A, sa den
andra, "da ska vi inte ta uss au"!

En göing hade kommit uppåt Småland för att sälja smide.
Han talte själv om sina äventyr så: En sönda kom ja te en körka,
o da ja uppnade dåren, sau sto praisten pau prädigstolen o skreg:
"Ho aist du"? o dau svarde ja! "Ja ai bara äin fattigå gyng, som
te lide mie, o ajö mä de sa ja, o sin slo ja te dören, so de skrall,
o gick te na aura stue"!

ACC. NR. 5717

57

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.

Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.

Socken: Almundsryd. Berättat av Håkan Karlsson,

Uppteckningsår: 1932. Född år 1851 i Siggamåla.

Uppteckningen rör Smålänningar och göingar.

Då jag 1869 tjänade som "vaktepåg" hos en Skåne-
bonde i Wanneberga så berättade man där att smålänningarna voro
så fattiga, att de brukade binda en sytråd om en liten fläskbit, och
den lilla biten svalde de hel, på samma gång som det torra brödet,
och sedan drogo de upp den igen, och använde den på detta sätt så
länge han höll såvida att de inte hängde honom i taket över bordet
och bara tittade på honom då de svalde det torra brödet.

ACC. NR. 5717

58

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av Olika sagesmän.
Uppteckningsår: 1932. Född år i

Uppteckningen rör Nykyrkebor och Härlundabor.

I Almundsryd brukade man förr kalla Härlundaborna för "bekänglar" därför att de sysslade mycket med kokning av bek. En präst skall en gång ha frågat en "läshere": Hur många slags änglar ha vi? och fått till svar: "Tre, onda goda och "bekänglar"! /--
I Almundsryd sade man "Alla Härlundaboar är "karamakare", titen prästen för han gör kärnor" därför att många av dem gjode laggkär. Då man ätit sig mätt sade man: "Nu mår jag som en greve i Härlunda socken" där det aldrig funnits någon greve! Härlundarackare" som en tid voro ganska talrika, voro vida kända.-

I Härlunda kallade man Almundsrydsborna för "kolapåsar" därför att många av dem lågo vid sina kolmilor om höstarna.-

Urshultsborna ha som bekant länge fått heta "Kniva-herar".

ACC. NR. 5717

59
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson,
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av _____
Uppteckningsår: 1932. Född år _____ i _____

Uppteckningen rör Ordstäv.

1. Var ska ja stå?sa "Storma-Beatan"då hon stod brud.
2. "Dä se ut te å bli ena våta natt",sa "Gunnar-Olos-Krestina,när de hade varit hos prästen å gift sig.
3. "Skägget i vädret"sa Härlunda präst.
4. "Dä stygga begäret"sa "Tyra-Jösse".
5. " Vrids en inte mä nåt,så har en inget"sa "Pigga-Brittan"
då hon fått en horunge.
6. "Ja ska försöka" sa Siggamåla smed.
7. Jaså Guskål,sa "Peda-Svens Masse".
8. "Musena dö inte unne hölasset"sa "Pette-Jönsens
lille käring.
9. "Dä ä skit å måjta i da,"sa Petter Sigg till "Skit-
Invar,då han satt och metade.
10. "Dä gårnock",sa Britte-Karl då han smorde ihjäl
grisen.

11. Dä ä djävelskap sa"Sköna-Danjeln"om lutfisken.
12. "Dä va dä bästa ja fått i år"sa"Pita-Johan",då han åt
mjölk och soppor.(små brödbitar) nyårsdagsmorn..
13. "En få lov å laota"(låtsa),sa"Pike-Svennen".
- 14."Nu reser vi",sa "Fes-Lassen"då han gick.
15. "Snus å fes går laget om"sa"Månsa-Sven.
16. En få lov att kratta igen sa ola i Toftahult.
17. "Dä ä inte så gott"sa"Berja/Mattes då han fes.
18. "Nu börjar dä,"sa"Kalle Kruse om kons diét.
19. "Tåla de Hanna lilla dä går väl över"sa "Pella -Svens-
Masse"när Hanna bannade.
20. "Nu ä dä",sa"Lunke/Kallen,då han hoppade å ån där det
inte var mer än kvartersdjupt med vann.

- 5717
21. "Dä går an",sa "Germen"då han fick sovel i vällingen.
22. "Uppåt ska vi",sa Johan på Tuvan då han ramlade ner för källaretrappan.
23. "En får lov å fundera "sa"Funle-Mase då han band hästarumpan te harvsdrag.
24. "Här ä skylten",sa Tigge-masen om bröskorpan.
25. "To dä",sa korpen när han sket i sypaspannen hos Massa-Ola-Bengt i Ringamåla.
26. "Är dä inte ja så vågar ja livet"sa Lindvall då han var full.
27. "Dä gick i ljusan Pyst"sa "Lunke-Kallen"då han hoppade i sjön.
28. "Dä to klämman",sa Kvist-Olan då hunnen bett av.
29. "När jag ingenting har,så lätt jag far"sa"Berga-Håken när de stulit från honom hans pengar.
30. "Du vikt,sa Sara då klumpen rädde.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

61

31. "Nu slapp då loss", sa Pelle i Boahültet, då han sket
doktorn i synen.

32. "

LUNDS UNIV.
FÖLKMINNES-
ARKIV

62

5717

Skriv endast på denna sida!

Då "Homplingen" i Örjanstorpstrakten gick års-
gång mötte han alltið glosen. Han har talat om för mig, att hon
frestade hans mod värre än allt annat som han fick se och höra,
för det brann i ögon näsa och mun på henne, men han gick rakt
fram och sa inte ett ord, och inte såg han sig tillbaka.

Sagesman Sven Joahn Rosenkvist, Wrangabåke född 1867.

Då min mor, "Anna i Elshult" skar det sista kornet
för året, så band hon ihop tre strån i en knut, och de stråna i
fingo ryckas upp eller skäras om, och sen lade hon tre klapper-
stena på dem, när hon böjt ner dem till jorden, och sen sade hon:
"Detta skall glosen ha te julaftan, sen får hon gå te prästen".
Sagesman Blenda Nilsson i Torstensmåla född i Ellagölshult i
Härlunda 1863. Hennes mor "Anna i Elshult" var troligen född på ett
torp under Brändatorp i Härlunda på 1830-talet. Anm. Offer åt
glosen har förekommit på många ställen i Härlunda under 1860-
talet. För min del anser jag, att Kyrkogrimmen och glosen enligt
~~XXXXXX~~ folktron i denna bygd, varit två olika väsen, som ibland
förväxlas. Upptecknaren.

ACC. NR. 5717

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustav Håkansson.
Härad: Kinnevald. Adress: Torstensmåla.
Socken: Almundsryd. Berättat av _____
Uppteckningsår: 1932. Född år _____ i _____

64

Uppteckningen rör Anmärkningar.

1. "Storma-Betatan" gifte sig med en soldat Storm i Almundsryd på 1860-talet.
2. "Gunnar-Olas-Krestina" var gift med "Gunnar-Ola i Åbogen, Almundsryd, på 1880-talet.
3. Med "Härlunda präst" menas troligen Wikstrand som gärna tömde suparna i botten.
4. "Tyra-Jösse" i Wrangaböke, kom vid omkr. 70 års ålder till pastor Björngren på 1860-talet för att ta ut lysning. På frågan varför han ville gifta sig svarade han: "Dä ä bå få dä stygga begärets skull, ä för dä hon (fästmön) koka så goa välling".

5. "Pigga-Brittan" levde ända till 1910 i en liten stuga i Siggaboda. Hon hade varit något "lätt" på foten i unga dar, samt mycket "slängd i truten".
6. "Siggamåla-smeden" var överhopad av arbete och föga ordhållig.
7. "Pella-Svens/Masse" är över åttio år och använde förr orden ifråga då han söp.
8. "Potte-Jössen" (Pottetorpa here) var som bekant en ovanligt stor karl.
9. "Petter Sigg" född 1841, död omkring 1920 i Siggamåla var den slagfärdigaste och munvigaste karl som funnits i Almundsryd på detta århundrande.
10. "Britte-Kall" var på 1890-talet mycket anlitad till att bota sjuka grisar. Han skröt ofta över sin förmåga att bota hur omöjligt det än såg ut.

11. Se uppteckningen om "Sköna-Danjeln".
12. "Pela-Johan" var hemmansägare i Spjutaretorp på 1890-talet.
13. Se uppteckningen om Pika-Svennen.
14. En släkt med samma öknamn finnes i Almundsryd.
15. "Mänsa-Sven" en bondson från Torstensmåla, reste till Amerika på 1870-talet.
16. "Ola i Toftahult" född på 1700-talet, död omkring 1870 sade ibland då han var sjuk "En få lov å kratta igen, (liksom en katt då man drar honom i svansen.)
17. "Berja-Mattes" menade tydligen "att det är svårt att hålla det man inte har i händerna"
18. "Kalle Kruse" var som bekant bjömnföreläsare m.m.

19. Personerna ifråga äro över 80 år och leva ännu i Almundryd.
20. "Lunke-Kallen" är bekant för upptecknaren.
21. "Germen" en Almundsrydsbo var bekant därför att han aldrig tackade hur mycket han än fick.
22. Obekant person.
23. "Fumla-Masse" är obekant för den nuvarande generationen.
24. Se uppteckningen om Tigge-Massen.
25. Lindvall var en skämtsam skräddare i Almundsryd på 1890-talet.
29. "Berja-Håkan" född i Härlunda, död i Siggamåla vid över 80 års ålder 1921.
30. "Sara på Lillaryd" innehade en liten diversehandel i Almundsryd på 1860 eller 70 talet. Var mycket snäl.

Skriv endast på denna sida!

5717 5717

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31 och 32. Se uppteckningen om "Pelle i Bodahölte".

68

Skriv endast på denna sida!